

— Δὲν ἔχω πλέον σύζυγον καὶ τὰ τέκνα μου δὲν ἔχουσι πατέρα.

— Ταλαίπωρος γυνή, δυστυχισμένα τέκνα, ἀνέκραξεν ὁ Ἄρρισων ἐκ βάθους συγκινηθείς.

Σὰς ὠμίλησα ἐπὶ πολὺ περὶ τοῦ πατρός μου διότι δὲν τὸν ἐγνωρίσατε, ἀλλὰ τί νὰ εἶπω περὶ τοῦ Ἄρρισων, τὸν ὁποῖον πάντες ἔχετε γνωρίσει, ἀρκεῖ δὲ μία λέξις ἵνα σὰς τὸν ὑπομνήσῃ; Ὁ Τζαίμς Ἄρρισων ἦτο ὁ ἀγαθὸς πλούσιος ὅπως ὁ Δανιὴλ Σώλλιβαν ἦτο ὁ ἀγαθὸς πένης. Ὅ,τι ἦτο δυνατὸν νὰ πράξῃ ἵνα ὑπογλυκάνῃ τοῦ πένθους μας τὴν πικρίαν τὸ ἔπραξε μετὰ χαρᾶς.

— Ἄχ! ἔλεγεν ἐνίοτε ἡ μήτηρ μου, ἐντρέπομαι νὰ ἦμαι εὐτυχής· ἂν εἶχα τώρα τὸν ἄνδρα μου. . .

— Τὸν ἔχεις, τὸν ἔχεις πάντοτε, ἀπάντα ὁ Ἄρρισων· οἱ προσφιλεῖς νεκροί μας εἶνε πάντοτε μεταξὺ ἡμῶν καίπερ ἀόρατοι, ἀρκεῖ νὰ τοὺς ἀγαπῶμεν. Ἔσο εὐτυχής ἐν τῇ γῇ μὲ τὰ τέκνα σου καὶ θὰ εὐχαριστεῖται βλέπων ταῦτα καὶ ὁ σύζυγός σου ἐν τῷ οὐρανῷ.

Ἐνίοτε πλήρεις εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν εὐεργέτην ἡμῶν :

— Εἶθε δίκαιος, ἀγαθὸς, τῷ ἐλέγομεν.

— Δὲν εἶνε τοῦτο σπουδαῖον πρᾶγμα, κυρία Σώλλιβαν, ἀπάντα.

Εἶνε ἱκανοὶ δίκαιοι εἰς τὸν κόσμον, ὁ σύζυγός σας ἦτο καλλίτερός μου, τὰ παιδιά σας ὅταν μοῦ ἔφεραν τὸ χαρτοφυλάκιον ἦσαν καὶ ἐκεῖνα δικαιοτάτα καὶ ἀγαθώτατα. Ἀπορῶ πῶς δὲν εὐρέθησαν δέκα δίκαιοι εἰς τὰ Σόδομα διὰ νὰ σωθῇ ἡ πόλις.

Ὁ Τζαίμς Ἄρρισων δὲν εἶχεν οἰκογένειαν, ἡμεῖς ἐγείναμεν ἡ οἰκογένειά του καὶ ἐκεῖνος δεύτερος πατὴρ δι' ἡμᾶς. Ἡ μήτηρ μας ἐπετήρει τὰ τῆς οἰκίας μετὰ τοσαύτης συνέσεως καὶ οἰκονομίας, ὥστε ἀστεϊζόμενος ὁ καλὸς Ἄρρισων ἔλεγεν ὅτι θὰ προτείνῃ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων νὰ τὴν διορίσωσι διοικήτριαν τῶν Ἰνδιῶν, διότι μόνη αὕτη ἦτο κατάλληλος νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τῆς μεγάλης ἐκεῖνης χώρας χωρὶς νὰ διεγερθῶσι καὶ παράπονα κατὰ τῆς διοικήσεως.

Ἐγὼ ἀφ' οὗ ἐτελείωσα τὰς σπουδάς μου ἐγείνα ὑπάλληλός του πρῶτον καὶ ἔπειτα μετὰ τινα ἔτη συνέταιρός του. Ἀπεκατέστησε τὸν Ἰωὴν καὶ ὑπάνδρευσε τὰς ὠραίας μου ἀδελφάς μὲ τοὺς ἐδῶ τώρα παρόντας συζύγους των. Καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος τοῦ εὐεργετικωτάτου ἦτο ἡσυχος καὶ γαλήνιος, ἀληθὴς θάνατος δικαίου. Κατὰ τὴν τελευταίαν του ὥραν στραφεὶς πρὸς τὴν μητέρα μου :

— Μετὰ τινας στιγμάς, τῇ εἶπεν, ἀφ' οὗ καταλείψω τὸν κόσμον τοῦτον θὰ παρουσιασθῶ πρὸς τὸν Πλάστον καὶ θὰ ὑποβάλω εἰς τὴν κρί-

σιν τοῦ τὰς πράξεις τοῦ βίου μου, ἔπειτα θὰ λογαριασθῶ μὲ τὸν σύζυγόν σας, μὲ τὸν πατέρα σας, τέκνα μου. Πιστεύω ὅτι ὁ ἀγαθὸς οἰκογενειάρχης θὰ μείνῃ εὐχαριστημένος δι' ὅσα ὑπὲρ τῆς ἀδυνατοῦ οἰκογενείας του μετὰ τὴν θάνατόν του ἔπραξα. Μὲ αὐτὸν θὰ ὁμιλῶ διὰ σὰς. . .

Ἐδῶ ἐτελείωσε τὸν λόγον τοῦ ὁ Γρηγόριος Σώλλιβαν, ἡ δὲ ὁμήγουρις πολλὴν ὥραν ἀφ' οὗ εἶχε σιγήσει ἐνόμιζεν ὅτι ἤκουεν ἔτι. Ἐπειτα δὲ σεβασμία τις γραῖα ἠγέρθη ἀπέναντι τοῦ Γρηγορίου :

— Γρηγόριε Σώλλιβαν, εἶπε, τέκνον μου, ὠμίλησας ἀξίως τῆς μνήμης τῶν δύο ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους ἔτι θρηνοῦμεν. Τὰ μικρὰ ἐκεῖνα παιδιά—δεικνύουσα τὰ εἰς τὴν ἄκραν τῆς τραπέζης καθήμενα νεώτατα μέλη τῆς οἰκογενείας—τὰ ὁποῖα εἶνε ἡ ὑπερφηάνεια καὶ ἡ χαρὰ μας, θὰ ἐνθυμηθῶσι τοὺς λόγους σου. Καλὸν εἶνε τὰ ὧτα τῶν παιδιῶν ν' ἀκούωσι τοιαύτας διηγήσεις, καλὸν εἶνε ἀπὸ στόματος ἀψευδοῦς καὶ φιλονόμου οἶον εἶνε τὸ ἰδιόν σου νὰ μανθάνωσιν ὅτι πρέπει ἀεὶποτε νὰ τηρῶμεν τὴν μνήμην τῶν ἀγαπησάντων ἡμᾶς ἐν τῷ κόσμῳ, ὅτι πρέπει ἡ καρδιά μας νὰ λατρεύῃ τοὺς προαποθανόντας γονεῖς ἢ συγγενεῖς μας καὶ ὅτι μετὰ καλὸν βίον ἀρίστη διδασκαλία εἶνε ὁ ὠραῖος θάνατος. Ἄριστον προσκέφαλον καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἐσχάτῳ ὑπνω εἶνε ἡ καλὴ συνείδησις, μόνον δὲ οἱ πονηροὶ φοβοῦνται τὴν ὥραν τὴν ἐσχάτην.

Λαμβάνουσα δ' ἔπειτα τὸ ποτήριόν της; ἡ σεβασμία γυνή,

— Ὑπὲρ τῆς μνήμης, εἶπε, τοῦ Δανιὴλ Σώλλιβαν, μετὰ φωνῆς, ἧς μετὰ κόπου κατέστειλε τὴν συγκίνησιν, ὑπὲρ τῆς μνήμης τοῦ Τζαίμς Ἄρρισων!

— Οὐρρά ὑπὲρ αὐτῶν! ἀνέκραξεν ἡ ὁμήγουρις.
[P.—J. Stahl.] Σ.

ΠΑΡΑΦΡΑΣΕΙΣ ΟΜΗΡΙΚΩΝ ΕΠΩΝ

Εἶναι περιεργὸς ἡ τύχη, ἣν ὑπέστησαν τὰ ἔπη τῶν δύο κορυφαίων τῆς ἀρχαιότητος ποιητῶν ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Καὶ τοῦ μὲν Βεργιλίου τὴν ποιητικὴν δόξαν ἐπεσκίασεν ἡ φήμη περὶ τῆς τεραστίας αὐτοῦ μαγικῆς τέχνης, διότι ὁ ποιητὴς τῆς Αἰνείαςδος ἐνομιζέτο γόνος καὶ φαρμακεῦς ἐκ τῶν μεγίστων καὶ δεινοτάτων, πολλὰ δὲ βιβλία τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης βρήθουσι ποικίλων μύθων περὶ γοητειῶν καὶ μαγανευμάτων αὐτοῦ, δι' ὧν ἐξησφάλισε τὴν Νεάπολιν κατὰ πάσης κακοβούλου ἀποπειράς, ὧν ὅμως ἔπεσεν ἐπὶ τέλους θῦμα καὶ αὐτὸς, ἐπιχειρήσας νάνανεωθῆ καὶ καταστῆ ἀθάνατος. Τοῦ δὲ Ὀμήρου καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐλησμονήθη τέλειον ἐν τῇ δύσει, τὰ δὲ περὶ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου ἄσματα τῶν τρουβαδούρων καὶ ἱπποτικῶν μυθιστορημάτων βάσιν ἔχουσι κυρίως τὰ ψευδεπίγραφα ἡμερολόγια Δίκτυος τοῦ Κρη-

καὶ Δάρητος τοῦ Φρυγῆος, οὓς ἐνόμιζον τότε πολυμιστὰς παραστάντας ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Τροίας καὶ ὧν τὰ ἔργα ἐμυθεύετο ὅτι ἀνευρέθησαν ἐν τάφῳ τινὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας Νέρωνος· διὰ τοιούτων Φραγκικῶν διωρῶσαν μετὰ τὴν ἐπιβίωσιν καὶ παρ' ἡμῶν μετὰ τὰς σταυροφορίας ἀσθενεῖς τινες καὶ κακόζηλοι ἀπνηγῆσαι τῆς ὁμηρικῆς μούσης εἰς μιζοδόρβαρον ἑλληνικὴν, ἐν αἷς ἡ Ἀνδρομάχη μετωνομάζετο. Ἀνδραμαθᾶ, ὁ Ἡρακλῆς, Ἐρκουλες καὶ ἡ Ἐκάβη Κουβαῖα, ἐκ τοιούτων δὲ θολερῶν πηγῶν ἤντησε τὰς περὶ ἀρχαιότητος γνώσεις του καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Ἐρωτοκρίτου.

Ἐν Ἑλλάδι σχετικῶς ἡ τύχη τοῦ Ὀμήρου ἦν ὀπωσοῦν κρείσσων. καὶ μὲν ἡ πάλα ἀίγλη εἶχεν ἐξαφανισθῆ, καὶ ἀγνωστος σχεδὸν διετέλει παρὰ τῷ λαῷ ὁ ποιητὴς. Ἀλλ' ὁ μὲν Τζέτζης συνεπλήρου διὰ πενιχρῶν ἐξαμέτρων Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν, ὅλον τὸν ἐπικὸν κύκλον περιλαβὼν ἐν τοῖς Προομηρικοῖς, τοῖς Ὀμηρικοῖς καὶ τοῖς Μεθ' Ὀμηρον, πληθὺς δὲ σχολιαστῶν ἐπειράτο νὰ ἐξηγήσῃ καὶ ἐρμηνεύσῃ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, καὶ αἱ Παρεκβολαὶ εἰς Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν τοῦ κατὰ τὴν Π' ἑκατονταετηρίδα ἀμείψαντος σοφοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου ἐνεκαίνιζον νέαν περίοδον φιλολογικῆς ἀναπλάσεως τοῦ ἔθνους. Ἀφ' ἐτέρου συνήθεστανται ἦσαν καὶ αἱ παραφράσεις τοῦ Ὀμήρου εἰς τὴν παρὰ τῶν τότε λογίων γραφομένην γλῶσσαν, ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Τζέτζου, Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ, Μανουὴλ τοῦ Χρυσολοῦρα, Ἐμμανουὴλ τοῦ Μοσχοπούλου, Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ καὶ ἄλλων ἀνωνύμων. Ἀλλὰ πλησίον τῶν ἔργων τούτων μετὰ τὰς σταυροφορίας ἀνεφάνθησαν, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, διηγήσεις περὶ τοῦ τρωικοῦ πολέμου εἰλημμέναι ἐκ Φράγκων στιχοῦργῶν, καὶ ἐξαμβλώματά τινα μεταφράσεων τοῦ Ὀμήρου εἰς τὴν χυδαίαν. Μία τούτων, ἡ τοῦ κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα ζήσαντος Κωνσταντίνου τοῦ Ἑρμονιακοῦ, ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Δημ. Μαυροφύδου, σφόδρα δ' ἀμφιβάλλομεν ἂν τις ἄλλος τῶν τοιούτων μεταφραστῶν κατάρθωσεν νὰ ὑπερβῇ τοῦτον κατὰ τὴν παχυλὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν μωρίαν. Τὸ στιχοῦργημα τοῦ Ἑρμονιακοῦ φέρει τὴν ἀκόλουθον σχολιοτελεῖ ἐπιγραφὴν, προπύλαια ἀντάξια τοῦ ἔργου «Μετὰφρασις ἱστορίας τινὸς ἀρμόδια πρὸς Ὀμήρου, σὺν αὐτοῖς γὰρ ἀπολούθως ἔχων τοὺς πολέμους τῆς Τροίας ἀπαρμύκτως, καθὼς ὁ Ὀμηρος διηγείται καὶ ἕτεροι ποιηταὶ τοὺς πολέμους καὶ τὴν τοῦ Δουρειῶν ἵππου κατασκευὴν καὶ τὴν ἀνάλωσιν τῆς αὐτῆς Τροίας τὰ μετ' Ὀμηρον τὰ μὴ γραφέντα ἐν αὐτῷ τοῦ Ὀμήρου βιβλίῳ τὸ καλούμενον Ἰλιάδα.» Διὰ 389 ὀκτωσὺλλάβων ἀθλίων στίχων, παραγεμμένων διὰ πολλῶν γὰρ καὶ ἤγουν, κατάρθωσεν ὁ Ἑρμονιακὸς νὰ παραφράσῃ κατὰ τὴν ἰ-

δίαν μέθοδον δλόκληρον τὴν Ἰλιάδα καὶ νὰ συμπληρώσῃ αὐτὴν διὰ πολλῶν πλειοτέρων. Ὅπως ἐξ ὄνυχος καταφανῆ ὁ λέων, ἢ μᾶλλον ὁ ὄνος, ἀποσπῶμεν ὀλίγους στίχους ἐκ τῆς ἀπαρμύκτου ταύτης μεταφράσεως τοῦ Ὀμήρου. Ἐν στίχ. 1874 κε. οἱ Τρῶες στενοχωρηθέντες ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἀποφασίζουσι νὰ αἰτήσωσι διὰ πρεσβείας ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ προφητάνακτος Δαβιδ καὶ στέλλουσιν ἀγγέλους πρὸς αὐτὸν μετὰ δῶρων πολυτίμων. Ἀλλ' ὁμως

Ὁ Δαβὶδ οὐκ ἠβούληθη
συμμαχίαν ἀποστεῖλαι,
ὑπὸ δύο γὰρ αἰτίων·
μίαν δὲ καὶ πρώτην ταύτην,
ὡς γὰρ λατρευτὰς εἰδώλων,
καὶ δευτέραν κάλιν ἄλλην,
τοὺς Ἑβραίους ἐφοβεῖτο
μὴ ζηλώσουσι τοὺς εἰδῶλους
καὶ λατρεῖσσιον ἔκεινα.

Ἐν ἐτέρῳ χωρίῳ ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκστρατεύσας ἐπὶ Τροίαν,

Φέρνει στράτευμα Βουλγάρων,
Οὐγγρων τε καὶ Μυρμιδόνων.

Ἄς σημειώσωμεν ὁμως ὡς ἐλαφρυντικὴν περιπτῶσιν, ὅτι κατὰ τοῦτο μικρὸν μόνον ποιητικὴν ἀδεία παρήλλαξε τὴν ἱστορίαν, ὡς τότε ἐγράφετο ὑπὸ σοβαρῶν χρονογράφων. Ἀφηγοῦμενος τὰ κατὰ τὸν τρωικὸν πόλεμον, ὁ Μαλάλας λέγει πρὸς τοὺς ἄλλους «καὶ ἀπῆλθε μετὰ τῶν Ἀτρειδῶν ὁ αὐτὸς Ἀχιλλεὺς, ἔχων ἴδιον στρατὸν τῶν λεγομένων Μυρμιδόνων τότε, νυνὶ δὲ λεγομένων Βουλγάρων.»

Ἀλλ' εἰς περιεργότατον περιπέπτει ἀναχρονισμόν ὁ Ἑρμονιακὸς, ὅταν περιγράψῃ τοὺς ἐπὶ Τροίαν στρατευόμενους ἥρωας. Μεταξὺ τούτων συγκαταριθμεῖ Κάτωνα τὸν Ῥωμαῖον καὶ τὸν βυζάντιον Ἰωάννην τὸν Τζέτζην, τὸν ὀλίγον προγενέστερον ποιητὴν τῶν Προομηρικῶν, ἅτινα εἶχεν ὑπ' ὄψιν ἐν ἀρχῇ τοῦ στιχοῦργήματός του!

Ἐτέρα ἔμμετρος μετάφρασις εἰς κοινὴν γλῶσσαν τῆς Ἰλιάδος, ἀλλ' ἀσυγκρίτως λόγῳ ἀνωτέρα αὕτη τῆς τοῦ Ἑρμονιακοῦ, εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου, ἢ Ζακυνθίου κατ' ἄλλους, Νικολάου τοῦ Λουκάου, ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον κατὰ Μάϊον τοῦ 1526 ἐν Βενετίᾳ καὶ μετατυπωθεῖσα τῷ 1640 ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ τῷ 1870 ἐν Ἀθῆναις ὑπὸ Αἰμυλίου Λεγράν. Ἡ πρώτη ἐκδοσις φέρει τὴν ἀκόλουθον περίεργον ἐπιγραφὴν «Ὀμήρου Ἰλιάς μεταβληθεῖσα πάλα εἰς κοινὴν γλῶσσαν, νῦν δὲ διορθωθεῖσα καὶ διατεθεῖσα συντόμως, καὶ κατὰ βιβλία καθὼς ἔχει ἡ τοῦ Ὀμήρου βιβλίος, παρὰ Νικολάου τοῦ Λουκάου, ἔστι μὲν ἡ βιβλίος πάνυ ὠφέλιμος καὶ ὠραία τοῖς ἀναγνωσομένοις, καὶ ἐπειδὴ εἰσὶν ἐν τῇδε τῇ βιβλίῳ πολλὰ λέξεις δειναὶ, ἤγουν ὁμηρικαὶ, ἐγένετο καὶ πῖραξ, ἐν ᾧ πῖρακι, εὐρηθεῖς τάβας τὰς ὁμηρικὰς λέξεις ἀπλῶς ἐξηγημένας· λάβετε ταυροῦν πάντες τὴν βιβλίον, ἵνα ἰδῆτε τὰ ποικίλα κατορθώματα τοῦ

Ὀμήρου.» (!) Ἡ ἔκδοσις αὕτη κοσμεῖται δι' ἀτέχνων ἀλλὰ πολυπληθῶν ξυλογραφημάτων, ἀπεικονιζόντων τοὺς ὁμηρικοὺς ἥρωας μὲ μεσαιωνικὰς ἐνδυμασίας καὶ ἱπποτικὸν ὄπλισμόν.

Ἡ παράφρασις τοῦ Λουκάνου, μεγάλως ἐνδιαφέρουσα ὑπὸ γλωσσικῆν ἔποψιν, δὲν εἶναι ἀκριβής· πολλοὶ τῶν ὁμηρικῶν στίχων παραλείπονται ἐν αὐτῇ, ἔνιοι δὲ καὶ παρερμηνεύονται. Ἰδοὺ πῶς ἔχει ἡ ἀρχὴ τῆς Α βράψωδιᾶς·

Τὴν ὄργην ἄδε καὶ λέγε,
ὦ θεά μου Καλλιόπῃ,
τοῦ Πηλεΐδου Ἀχιλλέως,
πῶς ἐγένετο δλεθρία,
καὶ πολλὰς λύπας ἔποισε
εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς δὴ πάντας.

Τῆς παραφράσεως προτάσσεται «πίναξ καὶ ἐξήγησις τῶν λέξεων τῶν δεινῶν», ἐν ᾧ ἡ Ἑλλάς ἐξηγεῖται *Λεβάντης*, ἡ ἑκατόμβη *εορτῆ* ποῦ ἐγένετο μὲ ἑκατὸν βόδια, τὸ εἰσαγάγωμεν *νά την ρίψωμεν εἰς τὴν θάλασσαν*, καὶ ἐν ᾧ ἐρμηνεύονται καὶ λέξεις νῦν ἀπλούσταται θεωρούμεναι, ὡς ἄφρων, *πικελός*, ἀναχωρεῖ *μισεῖν* ἀπὸ *κεῖνον* τὸν τόπον, βοῦν βόδι, *πύργος* ἢ *τοίρη* κλπ.

Καθ' ἃ σημειοῖ δ κ. Σάθας, ἡ παράφρασις αὕτη τοῦ Λουκάνου εἶναι ἡ πρώτη τῆς Ἰλιάδος δημοσιευθεῖσα μεθερμηνεύσις εἰς ζῶσαν γλῶσσαν, διότι ἡ πρώτη γαλλικὴ ἐτυπώθη μετὰ τέσσαρα ἔτη (1530), ἡ Ἰταλικὴ μετὰ τεσσαράκοντα ἔξ (1572), ἡ ἀγγλικὴ ἐν ἔτει 1581, ἡ γερμανικὴ τῷ 1620, ἡ βελγικὴ τῷ 1658 καὶ ἡ ἰσπανικὴ τῷ 1788.

Ἐκτοτε ἐπὶ δύο αἰῶνας οὐδεμία ἐτέρα παράφρασις τοῦ Ὀμήρου εἰς κοινὴν γλῶσσαν ἐδημοσιεύθη, ἀν' ἐξαιρέσωμεν τὰς παραφράσεις τῆς Βατραχομουμαχίας. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος (1817—1818) ἐξεδόθη πολύτομος ἑμμετρος μετάφρασις τῆς Ἰλιάδος, καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας βραδύτερον, μετὰ κειμένου, σημειώσεων καὶ εἰκόνων ὑπὸ τοῦ Μακεδόνος Γεωργίου Ρουσιάδου. Τὴν ἀξίαν τῆς παραφράσεως ταύτης δύναται νὰ κρίνη τις ἀσφαλῶς, ἅμα ρίψῃ ἐν βλέμμα εἰς τὸν πρῶτον στίχον τῆς Ἰλιάδος,

Μῆνιν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,

ὅστις ἐπλατύνθη εἰς δύο,

Ψάλε, ὦ Μοῦσα, τὴν ὄργην τοῦ τέκνου τοῦ Πηλέως,
τοῦ θυμαστοῦ, τοῦ ἥρωος, τάνδρου τοῦ Ἀχιλλέως.

Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν (1875) καὶ ὁ κ. Ι. Πολυλάς ἀπεπειράθη νὰ μεταφράσῃ τὴν Ὀδυσσεΐαν εἰς γλῶσσαν δημώδη. Πεζαὶ δὲ μεταφράσεις ἐξεδόθησαν ἀμφοτέρων τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Ἀργυριάδου (1868—1869) καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Ἀλ. Σκαλίδου (1870—1874), τῆς δὲ Ἰλιάδος ἐσχάτως (1878) ὑπὸ τοῦ κ. Ἀν. Κωνσταντινίδου.¹

1. Ἐννοεῖται ὅτι μετὰ τῶν τοιοῦτων παραφράσεων δὲν πρέπει νὰ συγκαταλεχθῶσι καὶ αἱ δι' ὄψισμόν τινα ἀκόπον ποιηθεῖσαι ἑμμετροὶ μεταφράσεις βαψφιδίων τινῶν, ὡς ἡ τῆς Ὀδυσσεΐας Α ὑπὸ Α. Ρ. Ραγκαβῆ, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ δυνατοῦ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου παρ' ἡ-

τὴν τόλμην τῶν ἐπιχειρούντων μεταφράσιν τοῦ Ὀμήρου δριμύτατα φέγει ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ἐν ἐπιστολῇ ἣν ἀμέσως κατωτέρω παρατιθέμεθα· ἀν' οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀληθεύουσι διὰ τὰς εἰς ξένας γλώσσας ὁμηρικὰς μεταφράσεις, πόσον ἀληθέστεροι δὲν ἀποδεικνύονται δι' ἡμᾶς, εἰς οὓς μικρὰ μελέτη ἀρκεῖ νὰ καταστήσῃ οἰκείαν τὴν γλῶσσαν τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἰλιάδος.

Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Οὐγκώ·

«Ἀγαπητέ μοι φίλε,

»Οἱ μεγάλοι ποιητὰ ὁμοιάζουσι μὲ τὰ μεγάλα ἔρη. Τὰ ἔπη αὐτῶν ψάλλονται ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις, διότι τὰ ὀνόματά των περὺ γίζουσι εἰς πάντων τὰ χεῖλη. Ἄλλ' ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς ὁ Ὀμηρος ἔσχε τὴν εὐτυχίαν, ἢ μᾶλλον τὴν δυστυχίαν, νὰ εὖρη πληθὺν διερμηνέων. Ἀντιγραφεῖς ἄθλιοι καὶ ἔλεεινοὶ μεταφρασταὶ παρεμόρφωσαν τερατωδῶς τὰ ἔπη αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀττίου Λαβέωνος (Attilius Labeo) μεταφράζοντος,

Crudum manduces Priamum Priami que pisinnos
[Ὡμὸν ἄς φάγησιν τὸν Πριάμον καὶ τοὺς παῖδας τοῦ Πριάμου]
μέχρι τοῦ ἡμετέρου Marot, τοῦ ὁμηρικοῦ ἥρωος εἰς ἔλεεινοὺς μεγάλους δοῦκας μεταβαλόντος, ἀπὸ Ζωΐλου τέλος τοῦ γραμματικοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὁπόσω μέγας ὁ ἀριθμὸς τῶν πυγμαίων τῶν ἀποπειραθέντων νάνυψώσωσι τὸ ῥόπαλον τοῦ Ἡρακλέους.

»Μὴ ζῆτει νὰ συναναφύρησαι μετὰ τῶν νάνων ἐκείνων. Ἡ μετάφρασίς σου δὲν ἐδημοσιεύθη, καὶ εἶσαι εὐτυχῆς δυνάμενος νὰ τὴν καύσης.

»Μετάφρασις Ὀμήρου εἰς τὴν Γαλλικὴν! ἀλλὰ θὰ ἦτο τοῦτο τερατῶδες! Οὐχὶ ὅτι δυσπρεστήθη ἐκ τῆς μεταφράσεώς σου, διότι οὔτε ἀνεγνων οὔτε σκοπῶ νὰ ἀναγνώσω ποτὲ αὐτὴν, σοὶ ἐπαναλαμβάνω ὅμως ὅτι μετάφρασις ἑμμετρος οἰοῦδήποτε μεγάλου ποιητοῦ, παρ' οἰοῦδήποτε γινομένη, εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατον, χίμαιρα. Καὶ τὸ λέγω ἐγὼ ὁ μεταφράσας πεντακισχιλίου στίχους τοῦ Ὀρατίου καὶ τοῦ Βεργιλίου, οὓς ὅμως ἐπιμελῶς μέχρι τοῦδε ἀπέκρυψα. Ἄλλὰ τὸν Ὀμηρον, κύριε, τὸν θεῖον Ὀμηρον! Πρὸς Θεοῦ!...

»Εἰξέδεις ὅτι ἡ ἀπλότης μόνον τοῦ Ὀμήρου εἶναι ὑψαλός, καθ' ἧς προσκρούσαντες συνετρίβησαν οἱ μεταφρασταὶ τοῦ; Παρὰ τῇ κυρίᾳ Δασίῃ ἡ ἀπλότης αὕτη κατέπεσεν εἰς χυδαίότητα, παρὰ Λαμὸν εἰς ἀχμηρότητα, παρὰ τῷ Βιτωλῆ εἰς μικρολογίαν.

»Ὁ Φραγκῆσκος Πόρτης λέγει πού, ὅτι ἵνα ὑμνήσῃ τις τὸν Ὀμηρον ἐπαξίως πρέπει νὰ ἦναι Ὀμηρος καὶ αὐτός. Ἄλλὰ διὰ νὰ τὸν μεταφράσῃ τί πρέπει νὰ ἦναι; Σκέφθητι.

»ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ.»

**Π.

μὴν καὶ ἡ γλαφυρὰ καὶ ἀφελεστάτη τοῦ Ζυδῶ Δ. Βικέλα, γενομένη ὅπως καταδεχθῆ ἡ ὁμοιότης τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν πρὸς τὰ δημοτικὰ ἄσματα.